

piny Holanovy a Kotíkovy. (V té době se ostatně také v Procházkově tvorbě objevily obrazy s obdobnou tematikou, např. Tuláci z roku 1926.) Kubismus, který Procházka koncem dvacátých let již zcela opustil, se v Králově tvorbě plně rozvinul teprve ve třicátých letech. Jar. Král, i když věkem patřil ke generaci Osmy, se totiž rozhodl přidružit se k české umělecké avantgardě až ve svých 36 letech. K české avantgardě je třeba také počítat *Františka Foltýna*. Za dlouholetého pobytu v Paříži se připojil k tehdy výtvarně nejprogresivnějšímu názoru, k abstraktní malbě, kterou pak rozvíjel v Brně, kde se trvale usadil roku 1935, když předtím zde žil již kratší dobu počátkem dvacátých let. Avšak i Foltýn, podobně jako Procházka a Král, opustil později oblast výtvarné experimentace a od konce třicátých let došlo u něho k zajímavé symbióze abstraktní „čisté malby“ a daleko sdílnější výrazově laděné krajino-malby, k níž se potom od roku 1948 přiklonil zcela vylučně. — Setrvala-li tvorba Antonína a Linky Procházkových, Jaroslava Krále a Františka Foltýna převážně v oblasti malířství, je pro dílo *Eduarda Miléna* charakteristická především mimořádná šíř — od malby a grafiky až k užitému výtvarnictví. Byla to zejména malířská a typografická úprava brněnských Lidových novin, kterou Milén pozvedl na úroveň, jež neměla u nás obdobu. Vkus a kultivovanost, díky kterým získal v oblasti užitého umění řadu úspěchů, jsou také určujícími faktorem jeho malířského díla, jehož podstatu a zařazení do naší celonárodní tvorby bude však třeba teprve určit. Svrčková monografie, jejíž těžiště spočívá především v postižení materiálové mnohotvárnosti Milénovy tvorby, se o to nepokusila. V tomto směru bylo ostatně řečeno definitivní slovo jen v obou monografiích Alb. Kutala o Antonínu Procházce a Jaroslavu Královi. Ani Zykmuundova „reportážní monografie“ o Františku Foltýnovi si tento cíl v plném rozsahu nekladla.

Ivo Krsek

Miroslav Míčko, Člověk v umělcích. Nakladatelství československých výtvarných umělců, Praha 1962. S. 302, 167 vyobrazení.

Kniha shrnuje nejvýznamnější Míčkovy poválečné studie a kritické eseje o umění 19. a 20. století. Jsou rozděleny do tří částí. První část (Portréty) obsahuje studie *Gogovy Caprichos*, *Eugène Delacroix ve světle svého deníku*, *Honoré Daumier*, *Geneze courbetovského realismu*, *Cézanne*, *Nad životem Gauguinovým*, *Pablo Picasso*, v druhé části (Setkání) je otištěn *Dopis o pařížských Španělech*, *Vzpomínka na Bonuarda*, *Rozhovor s Matissem*, *Návštěvou u Františka Kupky*, *K vernisáži Renata Guttusa*. Konečně třetí část, nazvaná *Obzory*, obsahuje kritické studie *Francouzské malířství po druhé světové válce*, *Biennale di Venezia 1956* a *Umění mezi věroejškem a dneškem*.

Na Míčkově knize inponuje především autorovo přímo bytostné zaujetí uměním, které doslova vyznačuje z textu, jeho široká erudice a v neposlední řadě také nevšední stylistická dovednost, díky které dosahují některé kapitoly mimořádné literární kultury. Nejpозорuhodnější z tohoto hlediska stejně jako z hlediska obsahu jsou nepochybně stati, zabývající se uměním 19. století, k němuž má autor zřejmě nejbliže a kde jistě již možnost historického odstupu dovoluje vyslovit definitivnější a obsažnější hodnotící soudy než při výkladu soudobého umění. Je to ostatně také 19. století, kdy byl v době polemiky mezi romantiky a realisty poprvé formulován humanistický ideál umění („umění pro člověka“ — Theophile Thoré), který tvoří východisko Míčkovy koncepce a k němuž se Míčko hlásí již názvem své knihy. V ediční poznámce také prohlašuje, že v jeho interpretaci se „jako podstatné kritérium klade otázka po lidském obsahu a smyslu umění“.

Tento základní směr výkladu umělecké tvorby je jistě třeba co nejvřeleji ocenit. Ve spojení s autorovým literárním mistrovstvím podnítl jistě čtenářský zájem a lásku k umění a přesvědčí o jeho jedinečné úloze v lidské společnosti. Poněvadž si však autor klade vysoká odborná měřítka a dovede sladit náročný vědecký obsah s hledisky co nejširší srozumitelnosti, buďž dovoleno podotknout, že zmíněné kritérium vede někdy u něho — vzato přísně od-

borně — k jistému zúžení interpretace. Stává se to tehdy, kdy se autor snaží co nejúplněji postihnout poznávací stránku umění, onu významovou vrstvu celkové struktury uměleckého díla, která zjevuje svět člověka v době, kdy dílo vzniklo. Charakterizace díla jako hmotného výtvaru nebývá pak již tak pronikavá a nevyčerpává všechny možnosti, které poskytuje současný stav umělecko-historické disciplíny. Platí to zejména o nejzdařilejších kapitolách knihy, věnovaných Delacroixovi a Courbetovi, jež obsahují nejen velmi působivé hodnocení děl obou velkých malířů, ale zachycují nadto ještě co nejšířší dobový rámec a podávají mimořádně fundovaný pohled na nejvýznamnější světónázorové proudy 19. století, romantismus a realismus. Míčkova metoda je tu tedy rozvinuta co nejšířěji, přece se však zdá, že by přispělo k ještě sugestivnějšímu zpřítomnění Delacroixovy tvorby, kdyby autor věnoval větší pozornost zejména barevné stránce jeho obrazů a zásadněji charakterizoval epochální historický význam Delacroixova koloritu. Stejně by se objevila v jasnějším světle specifická povaha Courbetova materialismu, kdyby byla provedena zevrubnější analýza rukopisné a technologické struktury některých důležitých obrazů. Míčkův zasvěcený výklad by tím nabyl jistě ještě větší sytosti a postoupil by ještě blíže k podstatě problematiky.

Jistá jednostrannost Míčkovy metody je ovšem odrazem obecnějšího dilematu, charakterizujícího dnešní situaci umělecko-historické vědní disciplíny, která hledá správný poměr mezi hledisky obsahovými a formálními (výtvarnými). Přebujení obsahových zřetelů je možno konstatovat např. ve většině prací založených na dnes tak oblíbené ikonologické metodě výkladu umění starších epoch. Harmonické spojení obou zřetelů, které by umožnilo co nejadekvátnější interpretaci uměleckých děl, je jistě velmi obtížné a značně problematické. Již proto nemůže výše uvedená výhrada nijak zmenšit hodnotu výboru Míčkových statí, které představují ve své oblasti mimořádný výkon.

Ivo Krsek

Műveltség és hagyomány (Kultura a tradice), Studia ethnologica Hungariae et centralis ac orientalis Europae, roč. III, red. Béla Gunda, Budapest 1961, s. 230, roč. IV, Budapest 1962, s. 162.

Třetí svazek ročenky Národopisného ústavu university Lájose Kossutha v Debrecíně byl podobně jako předchozí (viz Československá etnografie X, 1962, 409—411) připraven za mezinárodní účasti. Tentokrát však přispěli jen dva zahraniční badatelé (SSSR a Finsko), a tak autory převážně části příspěvků jsou maďarští etnografové a folkloristé, povětšinou pracovníci debrecínské university; to činí sborník poněkud jednodušším, než tomu bylo v předchozím ročníku, nicméně však ani tentokrát není z uspořádání článků zřejmý záměr redakce. Ostatně struktura sborníku je patrna z následujícího přehledu obsahu příspěvků.

V čele ročenky stojí rozměrná studie Zoltána Ujváryho *Otázky předání, převzetí a funkce jednoho maďarského lidového obyčeje*. Autor ukazuje, že obyčej stínání kohouta byl na území Maďarska převzat, a to v Sedmihradsku od Sasů, v Transdanubii od Němců a v sev. Maďarsku od Slováků. K většímu rozšíření nemohlo dojít, protože k převzetí tohoto obyčeje došlo asi až v 18. století, kdy byl v svých původních nositelů již na ústupu. Studium z hlediska funkce je ztíženo tím, že stínání kohouta provázelo dožínky, masopust, velikonoce i svatby. — Práce je založena na širokém srovnávacím studiu evropské literatury, včetně české a slovenské, již autor využívá víc, než bývá v maďarských publikacích zvykem. Škoda, že neměl k dispozici Zibrtovu práci o stínání kohouta (*Listy z českých dějin kulturních*, Praha 1891), která je dodnes podnětná.

Neobyčejně zajímavé tematické je věnován příspěvek Lászla Vértese *Určování absolutní chronologie v archeologickém a etnologickém bádání*. Autor resumuje některé poznatky z práce exaktními metodami, jako např. zjišťování stáří podle radiokarbonu u organických předmětů, podle množství fluoru u fosilií, podle intenzity remanentního magnetismu u vypalované hlíny a kamene a podle dendrochronologie u dřevěných předmětů.